

ETKİLİ VE
GÜZEL KONUŞMA
SANATI

SIRRI ER

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	9
ÖNSÖZ	15

1. BÖLÜM DİL SAVAŞLARI

Dil Savaşları	23
İstanbul Konuşması	28
Efendi	34
Köşe	39
Sel ve Sal	41
Gramerci	45

2. BÖLÜM DİL YANLIŞLARI

Şapka İşareti	53
Şok Olmak	56
Artılar, Eksiler	57
Bedhah, Dalâlet	57
Telâffuz Hataları	59
Saygılı, Saygın	62
Yoğun	63
Oldukça	65

3. BÖLÜM TELÂFFUZ / SÖYLEYİŞ HATALARI

Kısa ve Uzun Okunanlar	69
Saniye, Sâlise	70
Sözün Büyüsü	71
Konuşmak Sanattır	81

4. BÖLÜM ETKİLİ KONUŞMA

Etkili Bir Konuşma Nasıl Olmalı?	85
Zengin Diller, Fukara Diller	86
Dünyanın Hiçbir Yerinde Öz Dil Yoktur	91

5. BÖLÜM SÖZ SÖYLEME SANATI VE DİKSİYON

Söz Söyleme Sanatı ve Diksiyon	95
Ses Eğitimi	98
Alıştırma: Boğumlanma	107
Dilin Tanımı	117
Dilin Önemi	123
Kelimelerin Önemi	124
Mikrofon Disiplini	127
Bir Spiker Nasıl Olmalı?	129
Röportaj ve Röportajcı	131

6. BÖLÜM BAŞLICA YANLIŞLAR VE ETKİLİ KONUŞMA

Başlıca Yanlışlar	141
Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı, Retorik	143
Dil Yanlışlarımız	149
İslam Döneminde Hitâbet	155

7. BÖLÜM KÜRSÜ SİZİ KORKUTUYOR MU?

Kürsü, Sizi de Korkutuyor mu?	173
Kürsüden Kimler Korkar?	175
Dinleyicileriniz Kimlerdir?	178
Politika	179

8. BÖLÜM TOPLULUĞA KARŞI YAPILAN KONUŞMALAR

Topluluğa Karşı Yapılan Konuşmalar	185
Korkunun Sebepleri	191
Tehlikeyi Küçümseyiniz	196

9. BÖLÜM
KONUŞMACININ KENDİNİ HAZIRLAMASI İÇİN
YAPMASI GEREKEN ÇALIŞMALAR

Konuşmacının Kendini Hazırlaması İçin Yapması Gereken	
Çalışmalar	199
Tekrarlar	200
Sesin Nitelikleri	203
Söyleyiş	206
Boğumlanma	213
Kelimeler	217
Cümle	220
Ulama	223
Alıştırma: Dili Geliştirme Çalışması	226
Alıştırma: Çene Çalışması	227
Alıştırma: Dudak Çalışması	229
Altırmalar	230
Ses Çıkışını Düzeltme	235
Söyleme Kusurları	244
Çalışmalar	249

10. BÖLÜM
TOPLULUĞA KARŞI BEDEN DİLİNİ KULLANMA

Beden Dili	257
Çevrede Olumlu İzlenim Doğuracak Beden Dili Özellikleri	262
Hazır Cevaplılık	272

11. BÖLÜM
DOĞRU YAZALIM DOĞRU KONUŞALIM

Doğru Yazalım Doğru Konuşalım	281
Dil Bilgisi	281
Noktalama İşaretleri	312
TERİMLER	336
YARARLANILAN KAYNAKLAR	342

GİRİŞ

Zaman zaman günümüz gençlerinin Türkçe'yi doğru bir şekilde kullanamadıklarından şikâyet ederiz. Peki bizler, bu gençlerin Türkçe'yi güzel konuşmaları için elimizden geleni yaptık mı? Seneca, **“Toprak ne kadar zengin olursa olsun, ekilmedikçe mahsul vermez”** diyor. Gerçekten kafalar da toprak gibidir, ekilmeyen beyinlerden mahsul alınamaz.

TV kanallarındaki tartışma programlarında bir hengâmedir gidiyor. Her kafadan bir ses çıkıyor, herkes doğru ya da yanlış, iyi ya da kötü bir şeyler söylüyor. Bizlerin öncelikle, **“mülâhaza ve münâzara nasıl yapılır?”** konusundaki kuralları, tekrar gözden geçirip, bu ilmi baştan aşağıya yeniden öğrenmemiz gerekiyor!

TV kanallarındaki açık oturumlardan sürekli takip ediyoruz; tartışma programları gerektiği gibi yönetilmediği hâlde birçoğunun ne söylediğini ve hattâ neyi ifâde etmeye çalıştığını anlamakta zorlanıyoruz. Katılımcısı, uzmanı ve siyasetçisi ise bir başka havada. Maksat, **“lâf olsun torba dolsun”** ve **“her kafadan bir ses çıksın olunca”** işte ortaya şu an yaşadığımız manzara çıkıyor. Kendimizi ifâde edemediğimiz gibi kendisini ifâde etmeye çalışana da fırsat vermiyoruz. Sonra da, **“konuşmayı niçin beceremiyoruz?”** diye birbirimize sorup duruyoruz. Evet konuşmayı bilmiyor ve bakın neler yapıyoruz:

Her şeyden evvel **“şiiir dili”** olan güzelim Türkçemizi, çok kötü kullanıyoruz. Kendimizi geliştiremediğimiz için kelime hazinemiz yetersiz ve dolayısıyla kendimizi ifâde edemiyor, üstüne üstlük kavram kargaşasına sebebiyet veriyoruz. Kavga edi-

yoruz. Sinirliyiz, saygısızız, dikkatle dinlemiyor, sık sık söz kesme kabalığında bulunuyoruz.

Bütün bunları sadece televizyonlarda ve radyolarda yapılan açık oturumlarda mı görüyoruz? Hayır! Milletten en yüce makamı olan TBMM’de görmüyor muyuz? Bize söz verildiğinde de duygu ve düşüncelerimizi derli toplu bir şekilde sunacağımıza; sözü gereksiz ifâdeler, tanımlamalar ve tekrarlarla sürekli uzatmıyor muyuz?

Kısacası, meseleyi aydınlatacağımıza, sağlıklı bir bilgi vereceğimize, sürekli ahkâm kesiyor ve biz bunu devamlı yapıyoruz. Çünkü bütün bunlara sebebiyet veren bir radyo ve televizyon yayıncılığı anlayışımız var.

Dile, bilime, eğitime, kültüre, sanata, âdâba ve ahlâka, gereken önemi vermiyoruz.

Zamanın küçük bir kısmını Türkçe öğrenmeye ayırın.

Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı isimli bu kitabın hangi düşünce ile yazıldığını yukarıda kısaca anlatmaya çalıştım. Yalnız şunu bilhassa belirtmek isterim: Ben artık Türkçe’yi öğrendim, diye bir düşünce aklımın ucundan geçmez. Böyle bir düşünce ve gurura kapılmaktan imtina ederim. Ben Türkçe’yi istediğim, arzu ettiğim şekilde bilmiyorum.

Beni sizlerden ayıran bir husus var: Uzun zamandır “güzel Türkçemizi daha iyi nasıl kullanabiliriz?”, “etkili söz söyleme sanatı ve ses renginin insan psikolojisi üzerindeki etkisi” gibi konularda çalışmalar yapıyorum. Ama buna rağmen ana dilimi istediğim gibi bilmediğimi çekinmeden söylüyorum.

Evet, ben hâlâ Türkçe’yi öğrenmeye çalışıyorum. İnşallah bilmediklerimin hepsini olmasa da, bir kısmını bu çalışmalar neticesinde öğreneceğim.

Sizlerden istediğim, zamanınızın küçük bir kısmını Türkçe öğrenmeye ayırmanızdır. Çünkü Türkçenin, güzelim dilimizin kaderi, bir bakıma bizlerin elinde.

Dilini kaybeden, milliyetini de kaybeder.

Kendimi Türkçe ve etkili konuşma sanatına adadığım zaman, dikkatimi ilk çeken, insanımızın dil konusundaki duyarlılık ve kayıtsızlığı oldu.

Dilin insan toplulukları içinde çeşitli vazifeleri vardır.

Dil, bir topluluğu oluşturan fertler arasında anlaşmayı sağlar. O insanların babalarının, dedelerinin, atalarının yüzyıllar boyunca elde ettiği tecrübeleri muhafaza eder ve onları nesillerden nesillere aktarır.

Bir milletin uzun ve çeşitli tecrübelerle oluşturduğu kavramları, kelimeler ve deyimler hâlinde kalıplara sokar, böylece millî düşünce faaliyetini düzenler. Müşterek düşünce ve ifade birliği içinde bir araya getirdiği toplulukların manevî varlığını korur ve insan topluluklarını müşterek bir fikir faaliyeti içinde birleştirerek onları bir millet hâline getirir. Millet denilen topluluğu bir araya getiren maddî ve manevî unsurların en önemlisi din ve dildir.

Kırım atasözü bakın bu gerçeği nasıl anlatıyor:

“Dilini kaybeden biri, özünü, milliyetini kaybeder.”

Dil yalnız **“iyi sabahlar, nasılsın?, karnın aç mı?, nereye gidiyorsun?”** dan ibaret değildir. Dil; ilmi, sanatı, edebiyâtı, felsefeyi, hissi, ruhu ve fikri anlatmalıdır.

Türkçe’de söz götürmez bir canlılıkla yaşayan Arapça ve Farsça kelimeleri özleştirmek hem lüzûmsuz, hem imkânsızdır. Lüzûmsuz, çünkü, bir dilde yaşayan kelime, yabancı da olsa, o

dilin uyrukluğuna girmiş, onunla deyimler, atasözleri yapılmış, o dilin milliyetini kabul etmiştir. Dünyanın bütün dillerinde olduğu gibi, yeni bir kelimenin eski ve canlı bir kelimeye halef olduğu görülmemiştir. Yeni kelimenin hayat şartlarından bazıları da, kuraldan ziyâde şiveye uygunluğu, âhengidir; fakat mânâ bu şartların en başındadır.

Ekmek kelimesinin gerisinde bir tarih yatar.

Geçim sağlayan para veya kazanç için “**ekmek parası**” deyimini kullanırız. İnsanlar, ekmek parasını türlü türlü işlerde çalışarak kazanırlar. Geçim sağlayan iş yeri için “**ekmek kapısı**” deriz. İnsanların, kendileri ve çoluk çocuklarının geçimini sağlamak hiç de kolay olmadığı için, “**ekmek aslanın ağzında**” ifadesini kullanırız. Geçim sağlamak için çalışıp uğraşmak, “**ekmek kavgası**”dır.

Kendisi çalışmayıp başkasının kazancı ile geçinenler için, “**ekmek elden, su gölden**” tabirini kullanırız. Bir ailede geçimin sağlanmasına katılmayan tüketici durumundaki insanlardan “**ekmek düşmanı**” diye bahsederiz. Birinin “**ekmeği ile oynamak**” onun geçim kaynağını tehlikeye düşürmektir. Birini işinden çıkarmak, onun “**ekmeğiyle oynamak**” veya onu “**ekmeğinden etmek**”tir.

“**Birinin ekmeğine göz koymak**” veya “**göz dikmek**” onun geçimini sağlayan işini elinden almaya çalışmaktır. “**birinin ekmeğine yağ sürmek**”, aslında istenmediği halde, birinin işine yarayacak şekilde davranmaktır. “**ekmeğin hangi tarafının yağlı olduğunu**” bilenler, çıkarlarının hangi tarafta olduğunu bilenlerdir.

Çalıştığı işten, geçimini karşılayacak kadar kazanç sağlayan biri, “**ekmeğini çıkarmış**” veya “**kazanmıştır**”. Birinin yanında çalışarak kendi geçimini sağlayan biri, “**onun ekmeğini yiyen insandır.**”

Büyük bir sıkıntıya ve üzüntüye katlanan insan, “**ekmeğini kana doğramış**”tır. Geçimini sağlamakta çok becerikli olan biri, “**ekmeğini taştan çıkaran insandır.**” Karnı aç insan için, “**açın gözü ekmek teknesinde olur**” ve “**açın koynunda ekmek durmaz**” gibi deyimler kullanırız.

Gördüğünüz gibi bir “**ekmek**” kelimesinin gerisinde bir tarih, bir kültür yatar. “**ekmek**” kelimesi yüzyıllar boyunca işlenmek suretiyle dilimize böylesine bir mânâ zenginliği kazandırmıştır. Sonra “**ekmek kadayıfı**”, “**ekmek tatlısı**”, “**kızarmış ekmek**” gibi sözlerimiz de vardır. Ekmeğin yerine uydurulan, “**doyum**” ya da “**doyut**” bu ruhtan mahrumdur.

Günümüzde birçoğlarımız mesleklerimizde ve onun dışındaki çeşitli sahalarda gözü pek, müteşebbis ve becerikli insanlar olmamıza rağmen, bir topluluk önünde birkaç söz söylememiz istendiğinde sıkılır, çekinir, hattâ korkarız. “**ETKİLİ VE GÜZEL KONUŞMA SANATI**” isimli elinizde bulunan bu kitabın amacı, size toplumla olan ilişkilerinizde açık, etkili, güzel söz söylemeyi, aynı zamanda düşünce ve duyguları sözün yardımıyla anlatmayı öğretmektir. Böylece bu çalışmalar sizi, bir metnin anlamını doğru olarak söyleme yollarını bulmaya alıştıtır.

Sırrı Er
Aralık-2009

Sevgili Sırrı Er;

Etkili ve güzel konuşma sanatı...

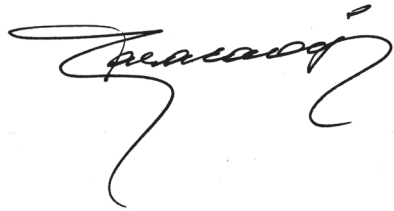
Konuşmak elbette Sanattır.

Düşünce ve fikirlerimizi, sözcüklerle ifade ederiz. İkisi arasında öyle yakın bir bağlantı vardır ki, birindeki eksiklik ve hata, diğerinde kendini hemen belli eder. Onun için güzel konuşma, insanın aklını iyi kullanma sanatıdır...

Bu güzel hizmetin hayırlı
ve uğurlu olsun.

2. ekim. 2009

TORON KARACAĞLU

ÖNSÖZ

Dil (lisân) (language) insanların duygularını, düşüncelerini anlatmak için kullandıkları hareket, söz veya yazı aracılığı ile aktarılan işaretler, simgeler sistemidir.

Dilin temelini kavramlar oluşturur. Kavramlar (mefhum, fehva) (concept, notion) insanın içinde bulunduğu doğal ve toplumsal ortamın; yaşadığı yerin ve zamanın düşünce sürecinde yer alan iz düşümlüdür. Genel, ortak, soyut tasarımlardır.

Kavramlar, çocukluk çağında başlayan duyu-hareket, işlem öncesi, somut ve soyut işlem olmak üzere dört evrede gelişir. Özü, ilk örneği, duygusal yükü, bedeli, gelişim süreci ile anlam ve değer kazanır. Davranış kalıbı (şema) (schema) oluşturur. Bu nedenle kavramlara bağlı davranışlar değişebilir, görecelidir.

İletişimin temel amacı insanlar arasında etkileşimi sağlamaktır. Etkili iletişim; kaynağın aktardığı duygu ve düşüncelerin alıcı tarafından kaynağın amacına, beklentisine, isteğine uygun biçimde çözümlenip anlaşılması, bunlara uygun biçimde davranışta bulunulması demektir. Böylesine sağlıklı iletişim kurulup sürdürülmesi için kaynakla alıcının birbirlerini, -kişilik yapılarını ve çevre koşullarını da içeren- bir bütün olarak değerlendirmeleri gereklidir. Bu tür bir yaklaşım, sözlü, sözsüz iletileri oluşturan bütün davranışlar arasında bir bağlantı aranmasıyla, birleştirici, bütünleştirici bir yorum yapılmasıyla olasıdır. Başka bir deyişle, iletişim süreci içinde kaynakla alıcının, birbirlerini bütüncü davranış (molar behavior) ilke ve kurallarına göre yansıyan altında yatan temel amaç, beklenti ve

gereksinimden kaynaklanan davranış olup, çözülüp anlaşıldığı ölçüde sağlıklı iletişim olasılığı artar.

İletişimi kaynaktan çıkan alıcı tarafından algılanan ileti (mesaj) (message) sağlar. İleti; ışık ve ses gibi fiziksel taşıyıcılardan ve bunların taşıdığı bilgilerden oluşur.

Kavramların, bilişsel işlevler sürecinde incelenmesi, karşılaştırılması, kavramlar arasında bağlantı kurulması ve seçilmesi iletinin taşıdığı düşünceyi ortaya çıkarır.

İnsanın; davranışı, tutumu ve eylemi, düşünce sürecinin ürünüdür. İçsel dil olarak nitelendirilen düşünce; sözcükler aracılığı ile konuşarak, beden dili ile hareketli olarak başkalarına, dışarıya aktarılır.

Sağlıklı iletişim kurmak için kaynakla alıcı arasında oluşan iletişim kanalında yer alan sözlü ya da sözsüz iletilerin içeriği, seçimi önemlidir. Giyim, kuşam, duruş, oturuş, hareket, jest, mimik gibi sözsüz; konuşma gibi sözlü iletilerin dengeli, düzenli, uyumlu olması gereklidir.

Sözlü iletiler ne denli değerli ve etkili olursa olsun giyim, kuşam, duruş, oturuş, hareket, jest, mimik gibi görüntüyü oluşturan; çirkin, kaba, kötü iletiler ya da kötü ses tonu, tınısı, titreşimi iletişimi bozar. Alıcıda, önemsenmediği, ciddiye alınmadığı düşüncesini yaratır.

Sağlıklı iletişimde kaynaktan çıkan iletinin; alıcının be-densel, ruhsal, toplumsal durumunu, rolünü, yerini aşağılayan, küçük gören, tehdit, tehlike oluşturan içerik taşımaması gereklidir.

Ses tonundan, tınısından görüntüye kadar taşıyıcıların; seçilen sözcüklerden, aktarılan bilgiye, öneriye kadar konuşma içeriğinin; alıcıda kaygı, korku, kızgınlık, öfke, güvensizlik, kin, nefret, düşmanlık gibi olumsuz duygular uyandırmamasına özen gösterilmelidir. İletişimin en etkili aracı; dilin sözle aktarılması, başka bir deyişle “konuşmak”tır.

İnsanın kendini anlatması ve başkalarını anlaması konuşma konuşma gerçekleşir. İnsanlar arası sözsüz iletişimle başlayan ilişki ya konuşmayla sürdürülür ya da iletişimin bozulması, kopmasıyla son bulur. İnsan konuşma konuşma acısını, kederini ya da sevincini, neşesini, tüm duygularını karşısındakine aktarır; geçmiş, şimdiki durumu ve geleceğiyle kişiliğini ortaya koyar; düşünceleriyle dünya görüşünü yansıtır, kısaca kendini anlatır.

İnsanın dış görünüşü ve sözsüz iletişim biçiminin yanı sıra “konuşma biçimi” hem kendini anlatmasında, hem de başkaları tarafından anlaşılmasında en etkili ve önemli öğedir. Bu nedenle konuşmada kullanılan sözcüklerin dikkatle ve özenle seçilmesi gereklidir.

Cevdet Karakurt “Sözümüz” dizelerinde sözcüklerin önemini şöyle anlatıyor:

Söz deriz

Sözle düşünür

Sözle söyleriz.

Sözdür bizim silahımız

Sözle dost anar

Sözle gönül kırar

Ve

Sözümüzle anılırız.

Bir sözle unuttur gider

Bir sözle

Ölümsüz kalırız.

Konuşma dilinde ses değişiklikleri; bir heceyi, sözcüğü ya da sözcük gruplarını diğerlerinden farklı olarak daha kuvvetli üstüne basa basa vurgulamak, alıcıda yönlendirme izlenimi uyandırır. Kaynağın nesnel, tarafsız olmadığı düşüncesi, güvensiz-

lik duygusu yaratır. Kaygı, korku, kızgınlık, öfke gibi olumsuz duygular ortaya çıkar. İletişim kanalı bozulur, tıkanır, kapanır.

Dış görünüşü güzel, hareketleri zarif olan bir kişi, kulağı tırılmalayan ses tonu, kaba ve sert konuşma biçimi nedeniyle insana itici gelebilir. Gerçekten de kimi insanın dili “yılan gibi soğuk”, kimi ise “tatlı diliyle yılanı deliğinden çıkarır”. Kiminin konuşması öyle tatlı ve çekicidir ki, “ağzından bal akar”. Kimi insan “dereden tepeden” konuşur, insanı oyalar. Kimi “ileri geri” konuşur insanı üzer. Kimi “eğri oturup doğru söyleyerek” gerçekleri dile getirir. Kimi “pes perdeden konuşup” insanı çeker. Kimi “üst perdeden konuşup” iter. Esprili, nükteli, şakalı söz, çoğu insanın hoşuna gider, ancak kaygılı sıkıntılı durumlarda bu tür konuşmalar anlayışsızlık ve kabalık olarak nitelendirilir. Çoğunlukla, karamsar konuşan, sürekli olarak kendinden ve başkalarından yakınan insanlardan kaçınılır. Açık saçık ya da küfürlü konuşma kimi insana eğlenceli gelirken kimi iğrenç bulur.

Sırrı Er’in kitabını okuyanlar iletişim sürecinde bütüncü davranış içinde yer alan; dilin, konuşmanın rolünü, yerini öğrenecekler.

Bir okuyucu olarak kitabın yazarı Sırrı Er’i kutluyor, teşekkür ediyorum.

Bu değerli kitabın “Önsöz”ünü yazdığım için onur duyuyorum.

Sırrı Er’in başarılı, yararlı çalışmalarının, çabalarının sürmesini diliyorum.

Prof. Dr. Özcan Köknel

Ezop, Sisam Adasının Kralı Ladmon'un kölesi olmadan önce, çağın tanınmış bilginlerinden Ksantus'un kölesi imiş. Ksantus, bir gün Ezop'a demiş ki: "Çarşıya git, bu akşamki misafirlerime en iyi, en lezzetli yemekleri yapman için ne gerekiyorsa satın al."

Fakat Ezop'un, Ksantus'un misafirleri şerefine verdiği ziyafet için pişirdiği bütün yemekler, yaptığı tatlılar hep "dil"den yapılmıştı. Ksantus, Ezop'a misafirleri önünde bağırarak: "Nedir bu kepazelik? Ben sana en lezzetli, en nefis, en tatlı yemekleri yap, dedim. Sen hepsini dilden yapmışsın."

Ezop şu cevabı vermiş: "Evet efendim, en lezzetli yemekleri, en nefis tatlıları, hep dilden yaptım. Dünyadaki en güzel, en tatlı şey dildir. İnsanlar dilleriyle anlaşır, dilleriyle dua ederler, diğerlerine karşı sevgilerini dille anlatırlar. Dünyadaki en iyi, en tatlı, en güzel şey dildir. Dil olmasaydı, insanların hâli ne olurdu?"

Aradan zaman geçmiş, Ksantus, dostlarına yine bir ziyafet vermek istemiş. Ama bu defa Ezop'tan, en kötü yiyecekleri hazırlamasını istemiş.

Ezop, bir önceki ziyafet gibi, çorbadan tatlılara kadar bütün yiyecekleri dilden yapmış ve sebebini şöyle anlatmış:

"Gerçi dünyadaki en iyi, en tatlı, en güzel şey dil ise de, zaman zaman en acı, en çirkin, en kötü şey de dildir. İnsanları, birbirlerine gücendiren, kızdırtan, aralarını açan da dildir. İnsanların başına gelen felâketlerin sebebi, birçok defa onların dilidir."

1. BÖLÜM

DİL SAVAŞLARI

*Birisi güzel bir söz söylüyorsa bu,
dinleyenin dinlemesinden, anlamasından ileri gelir.*

Mevlânâ

DİL SAVAŞLARI

Dil mevzuunda apaçık bir hâdiseye büyük ehemmiyet veril-melidir: Herkes ve her millet, çok iyi bilir ki yeryüzünde “mek-teb” denilen, okuma ve öğrenme yurdları kurulalıdan beri, her millet, bu mekteplerde herşeyden çok, çocuklarına kendi dille-rini öğretir.

Dil öğrenimi, bütün bir tahsil, hattâ bütün bir hayat boyun-ca devam eder.

Meselâ bizde her çocuk, mektebe, anadilini bir ev ve aile Türkçesi hâlinde öğrenmiş olarak gider. Yâni Türkçe’yi bile-rek gider. Bu böyle iken ilk mektepler, Türkçe’yi bilen bu ço-cuklara, bir taraftan bütün derslerini Türk Dili ile okutarak; öte yandan, dilbilgisi dersi, okuma dersi, kompozisyon dersi adı altında, müstakil ve ısrarlı dil dersleri vererek, yine en çok Türkçe’yi öğretirler.

İlk mektebi bitiren çocuğa, ortamektepde artık Türkçe der-si gösterilmemek fikri bir an bile akla gelmez ve ortamektep-te, lisede dil ve edebiyât dersleri hep, Türkçe’yi daha güzel bir Türkçe hâlinde öğretmek gâyesiyle devam eder.

Bu yetmiyormuş gibi, liselerden sonra, üniversitelerde de bir Dil ve Edebiyât Fakültesi vardır. Bizde değil ama, başka mem-leketlerde, vatan çocukları, dillerinin bir ömür boyunca öğre-nilecek incelikleri, güzellikleri; bilinmesi zarurî hususiyetleri ve o dillerle yaratılmış şaheserlerin dil, kültür ve sanat değerleri hakkında son mektep bilgilerini bu fakültelerde tamamlar ve dillerinde bir “mütehassıs” olarak yetişirler.

Burada dillerinin derinliklerini öğrenme melekesi kazandıklarından, “dil öğrenme hâdisesi”, fakülteler hattâ doktoralara bittikten sonra da bir ömür boyu devam eder.

Neden?

Çünkü dillerin, işte bu kadar çok insan tarafından bu bitmez tükenmez zaman içinde meydana çıkarılacak daha birçok incelikleri, derinlikleri, yücelikleri vardır.

Çünkü; “*Türkçe ağızda annemin sütüdür.*” diyen şâirin çok güzel söylediği gibi, mekteplere evlerden gelen çocukların ağızında dil, “anne sütü” kadar saf ve temiz bir ev ve aile lisânıdır.

Ancak bu güzel “çocuk dili”, bu temiz ve sevgili, “ev-âile” ve “halk Türkçesi”, tıpkı “anne sütü” gibi, büyüyen vücutlar, gelişen dimağlar, dil ve kültür yollarında şahlanan insanlar ve milletler için kâfi değildir.

Bunun içindir ki mekteplerde okul çocuklarına, gittikçe anadillerinin üstüne yükselerek öğretilen dil, bir taraftan çeşitli ses değerleriyle mûsikîleşen; öte yanda, durmaksızın bilgi, görgü, fikir ve sanat maddeleriyle beslenen bir “kültür ve tefekkür lisânı”dır.

Ancak, böyle bir dili lâıkiyle öğrenebilmek için dili bütün dil, kültür, sanat ve târih değerleriyle yakından tanıyıp sevmek lâzımdır. O dilin hâline olduğu kadar, mazisine de hürmet etmek lâzımdır. O dilin, vücûda geldiği “ortak medeniyetler” içindeki yerini ve değerini; bilhassa bu medeniyetler içindeki millî hamlelerini bilmek, anlamak ve sevmek lâzımdır.

Bilmek lâzımdır ki “millî dil sevgisi”, millet sevgisinin büyük ve bölünmez parçasıdır. Millî dil sevgisi bütün mânâsiyle bir “millî renk” sevgisidir. Bu “millî renk”, al renktir, bayrak rengidir. Fakat, Türk milletinin bayrağındaki millî rengi meydana getiren unsurlar sâdece kumaştan ve boyadan ibaret değildir.